

ههوللهكانى عيراق بو كه مكر دنه وهى سووتاندنى گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوته وه

02-04-2023

نووسه ره كان

عهلى سهرياز جاف

كورتته : وه به ره هينان له كه رتى نهوت و گازى عيراق بو وه ته جيگه ي سه رنجى چه ندين كو مپانيا ي وه ك توتالى
فه ره نسي، قه ته ر ئينرجى، به يكه ر هيو ز ئه مريكى و چه ن كؤ مپانيا ييه كى ديكه. ئامانجى سه ره كى ئه و
كو مپانيا يانه وه به ره هينانه له گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوت. ئه مريكا ماوه يه كى زوره چاوى له سه ر
وه به ره هينانه له بابته تى گازى هاوهل و چه ندين بابته تىكى ديكه

محەممەد شىياع سوودانى، سەرۆكۆهزىرانى عىراق رۇژى 29/3/2023 بەشدارى لە كۆپەندى (لەپىناو ديموكراسى) كرد و تىيدا باسى لە دوایىن پىشھاتەكانى عىراق كرد و ھەنگاوەكانى داھاتووى وڵاتەكەى خستەروو. سوودانى لە رۇژى دووھەم دا بەشدارى كۆپەندەكە بوو و باسى لە چەندىن بابەتى جياواز سەبارەت بە ديموكراسى لە عىراق و ئەنجامدانى ھەلبژاردنى پارىزگاكان و ھەبەرھىنان لە كەرتى گاز كرد. رۇژى 28/3/2023 كۆپەندەكە دەستپىكرد و بۆ ماوەى سێ رۇژ بەردەوام دەبیت. كۆپەندەكە لەلایەن ئەمريكاوە رێك دەخریت و بەشداربووانىش لەلایەن سەرۆكى ئەو وڵاتەو ھەنگەيشت دەكرين. لە وڵاتانى رۇژھەلتى نيوھەرست تەنیا سەرۆكۆهزىرانى عىراق و ئيسرائيل بانگھيشت كرابوون.

سەرۆكۆهزىرانى عىراق لە گوتارەكەيدا ئاماژەى بە ھەولەكانى عىراق كرد بۆ بەدھيئەتى ديموكراسى و جەختى لەو كەردەو ھەولەكەى ھەولتى "فراونترکردنى ئازادى رادەبەرىن بەپىياسا" دەدات. ھەروەھا باسى لە ئامادەكارى عىراق كرد بۆ ھەلبژاردنى پارىزگاكان. لەلایەكى دیکەو ھەولەكانى حكومەتەكەى بۆ رازىکردنى عىراقىيەكان و دروستکردنەو ھى متمانەى عىراقىيەكان بە سىستەمى سياسى ئىستاي وڵاتەكە كرد لە رێگەى رووبەروو بوونەو ھى گەندەلى و پىشكىشکردنى خزمەتگوزارى باشتەر.

سوودانى باسى لە بربارىكى زۆر گرنكى حكومەتەكەى كرد كە ئەمريكا دەمىكە چاوەرپىيەتى و گوتى "حكومەتەكەمان ھەولتى خىراى داو ھى پەرەپىدانى كەرتى وزە و ھەنگاوى راستەقىنەمان ناو ھى ھەبەرھىنان لەو گازەى لەگەل دەرھىنانى نەوت بەرھەم دىت. ئەمەش بە ئامانجى وەستاندى زيانەكانى ئەم سامانە گرنكە بۆ نەوھەكانى داھاتوو، بەدەستھىنانى سەرچاوەيەكى گرنك بۆ كارپىكردنى وىستگەكانى كارەبا، سىيەم، و لە ھەمووى گرنكتر، كەمكردنەو ھى بارگرانى پىسبوونى ژىنگە". [1]

ئەمە لە كاتىكدايە ھەبەرھىنان لە كەرتى نەوت و گازى عىراق بوو ھەتە جىگەى سەرنجى چەندىن كۆمپانىيەى ھەك تۆتالى فەرھەنسى، قەتەر ئىنرجى، بەيكەر ھىوز ئەمريكى و چەند كۆمپانىيەيەكى دیکە. ئامانجى سەرەكى ئەو كۆمپانىيەى ھەبەرھىنانە لە گازى ھاو ھى لە بەرھەمھىنانى نەوت دا. ئەمريكا ماوەيەكى زۆرە چاوى لەسەر ھەبەرھىنانە لە بابەتى گازى ھاو ھى و چەندىن بابەتتىكى دیکە.

ھەولەكانى ئەمريكا و وڵاتانى دیکە بۆ كەمكردنەو ھى سووتانى گازى ھاو ھى لە بەرھەمھىنانى نەوتى عىراق دا

چەندىن سالى ئەمريكا ھەولتى وەستاندى سووتانى ئەو گازە دەدات كە لەگەل دەرھىنانى نەوت دا لە عىراق دەردىت. لە ماوەى سالىك دا بالىۆزى ئەمريكا لە عىراق چەندىن جار جەختى لەم پرسە كەردەو ھى ھەروەھا لە سەردانەكەى د.فوناد حوسىن، وەزىرى دەرھەو ھى عىراق بۆ واشنتن لەلایەن ئەنتۆنى بلىنكن، وەزىرى دەرھەو ھى ئەمريكا دووبارە جەخت لەسەر ئەم پرسە كرابو ھى [2] و لە كۆنفراسى ميوونش دا جارىكى دیکە بلىنكن لەگەل سوودانى باسى لى كەردەو ھى [3]. لە رۇژى 19/3/2023 بالىۆزى ئەمريكا دووبارە لە پەيامىكى فیدیۆبىدا لە چوارچىو ھى بەشدارىكردنى لە كۆنفراسى نيوھەولەتى بەغدا بۆ گفتوگۆ ئامادەيى ئەمريكاى بۆ پرسەكە دووپانكردەو ھى [4]. ھەولەكانى ئەمريكا لەم بابەتەدا سالى دواى سالى چەتر دەبىتەو ھى، واديارە ئەمريكا سوورە لەسەر دەستپىكردنى ئەو پرۆسەيە بە زووترىن كات. ئەمريكا بەم ھەنگاوە دەتوانىت چەندىن ئامانج بە يەك ھەنگاوە بەدبىننىت بۆيەش ھەر سوورە لە دەستپىكردنى.

لە پاش رووسيا عىراق خاوەن پەلى دووھەمە لە سووتاندنى گازى ھاو ھى دەرھاتوو لەگەل نەوت دا و، بەپى پىويست سوود لەو گازە وەرھەنگراو ھى. بگرە چەندىن سالى عىراق كە دەبووایە ھەناردەكار بووایە لەجياتى ھاوردەكردنى گاز، بەھو ھى ھەبوونى سەرچاوەيەكى بىشووومارى گازو ھى، كەچى عىراق رۇژانە نزيكەى 16 مليار مەتر پى سىجا گازى ھاو ھى بەخۇراپى دەسووتىننىت كە دەكاتە 70.5٪ لە برى رۇژانەى بەرھەمھىنراو لە جىھان دا [5]. ھاوكات عىراقى خاوەن 132 تریلۆن پى سىجای گاز، يەكێكە لە سەرەكىترىن كرىارەكانى گازى ئىران و رۇژانە 20 ملیۆن مەتر پى سىجای گاز لە وڵاتە ھاوردە دەكات [6].

ھەروەھا، عىراق ھەولەكانى بۆ زیادكردنى بەرھەمھىنانى كارەبا چەكردەو ھى. لە چوارچىو ھى ئەو ھەولەنەش واژۇكردنى گرىبەست بوو لەگەل ھەر يەك لە كۆمپانىيەى جىنرال ئەلكىترىكى ئەمريكى بە ئامادەبوونى بالىۆزى ئەمريكا و سىمىنزی ئەلمانى لەكاتى سەردانەكەى سوودانى بۆ ئەلمانيا. بەپى پلان و رىككەوتنەكەش ئەو دوو كۆمپانىيەى كار لەسەر دروستكردنى وىستگەى بەرھەمھىنانى كارەبا لە رىگەى گازو ھەكەن. ئەمەش پىداووىستىيەكانى عىراق لەرووى گازو ھە زياتر دەكات.

جگە لە زيانە دارابى سووتاندنى ئەو گازە، كارىگەرىيەكى يەكجار خراپى لەسەر ژىنگەى عىراق ھەيە. ھەروەھا بەپى ئەو بەلئىننامەى بانكى جىھانى كە عىراق لە 2017 واژۇيكردو ھى و بەلئىنداو ھى تاو ھىكو سالى 2030 سووتاندنى گازى ھاو ھى كۆتايى پىيىننىت [7].

ئەمريكا و لئاتانى رۇژاوا لە كابىنەى حەيدەر عەبادىيەو ھى بە چرى كارەبان لەسەر ئەم پرسانە كەردو ھى و لە كابىنەكەى كازمى گەيشتنە

قوناخى رېڭكەوتن و دواتر له حكومهته كې سوودانىش دەست به واژۇكردى ئو رېڭكەوتنانه كرا كه هەندېكيان هەولې پەكخستنيان بۇ دەدرا. رېڭكەوتن و وەبەرھيئانى عىراق لەم بابەتەدا پرسىكى زۇر گرنگە و كارىگەرييه كى بەك جار زۇرى لەسەر داھاتووى عىراق لە زۇر رووہو دەبېت. ئەگەر ئو كۆمپانىانە سەرکەوتووين و بتوان سووتانى گازى ھاوئل نەھيئلان يان كەمى بکەنەو، كارىگەرييه كى بەك جار زۇر نەرىنى لەسەر ژىنگەى و لاتەكە دەبېت. ھەرۋەھا پشتبەستنى عىراق بە گاز و كارەباى ئىران بەشئوہەبەكى يەكجار زۇر لە ماوہەبەكى نزيكدا كەم دەكاتەو. بگرہ نيازەكانى عىراق لەوہ زياترہ و پلانى ھەناردەكردى گازيان بۇ ئەوروپا ھەبە.

وہبەرھيئەرانى گازى ھاوئل و پەرەپيدەرانى كىلگە گازيەكان لە عىراق كىن؟

ئىستا ھەر بەك لە شىئى بەرىتانى، مىستىبوشى ژاپونى و كۆمپانىاي گازى باشوور لە چوارچىوہى كۆمپانىاي گازى بەسەر كار لەسەر وەبەرھيئان لەو گازەدا دەكەن. ھەرۋەھا لە مانگى كانوونى دووہمى ئەمسالدا سوودانى لەسەردانەكەى بۇ فەرەنسا تاوتوئى چەندىن پرۆژەى لەگەل ئىمانوئل ماكرۇن، سەرۇكى فەرەنسا كرد و يەككىش لەو پرۆژانە پەيوەستە بە كۆمپانىاي تۇتالى فەرەنسى كە پرکەى دەگاتە 27 ملىار دۇلار. پرۆژەكەى تۇتال چەندىن سالە پەكدەخرىت، بەلام پيشبىنى دەكرىت بەم زووانە تۇتال پرۆژەكە بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىاي قەتەر ئىنجى وەرىكرىت و دواتر گرېبەستەكەيان لەگەل عىراق واژۇبکەن. ھەرۋەھا رېڭكەوتن لەگەل كۆمپانىاي بەيكەر ھيوژ ئەمريكى بۇ كاركردن لە كىلگەكانى ناسرىبە و غەراف بەم نزيكانە واژۇ دەكرىت. لەلايەكى ديكەشەوہ عىراق لەگەل چەند كۆمپانىايەكى چىنى ھىشتا لە گفتوگۇدايە. جگە لەوہ لە رۇژى 22/2/2023 عىراق گرېبەستىكى 5 سالەى لەگەل كۆمپانىاي كرىست پترولىومى ئىماراتى واژۇكرد بۇ وەبەرھيئانى نەوت و گازى سرووشتى لە ھەر بەك لە پارىزگاكانى دبالە و بەسەر. كرىست پترولىوم بە تەنيا ئەم پرۆژەبەى وەرنەگرتوہ و بگرہ ھاوشئوہى تۇتال ئەويش ھاوبەشى ھەبە. كۆمپانىاي جىو جەيدى چىنى و يونائىد ئىنجى گروپى پاكستانى ھاوبەشى كرىستن لە پرۆژەكەدا [8].

درىژەدان بەم وەبەرھيئانە كارىكى ئاسان نابىت بۇ سەرۇكەزىرانى عىراق و پيدەچىت بەم نزيكانە سەردانىكى واشنتن بكات و لەسەر ئەم بابەتە چەندىن گرېبەست و رېڭكەوتننامە لەو و لاتە واژۇبكات. ئەو پرسائەش كە بەلاى ئەمريكاوہ گرنگن رېڭكەوتننيان لەگەل عىراق لەسەر بكات، برىتن لە رووبەروبوونەوہى گەندەلى، پارە سپىكردەنەوہ، وزە، گۇرانكارى كەشوہەوا، كيشەى ئاو و شەرى دزى داعش.

دەستپىكردى ئو پرۆژانە و واژۇكردى ئو گرېبەستانەى ھىشتا واژۇنەكراون دەبنە خالىكى وەرچەرخان نەك تەنيا لە ئابوورى عىراق، بەلكو لە نخشەى وزەى جىھانىشدا. ئەمەش بىگۇمان كارىگەرييه كى راستەوخۇى لەسەر پەيوەندىبە ئابوورى و سياسىيەكانى عىراق لەگەل ئىران و ولاتانى رۇژاوا دەبېت. بە شىوازيك پەيوەندىبەكانى عىراق لەگەل ولاتانى كەنداو و رۇژاوا بەھيژتر دەكات. عىراقىش لە ھاوردەكارىكى گازى ئىرانىيەوہ دەبېتە بەرھەمھيئەرىكى گاز، لەكاتىكدا ئەوروپا و ناوچەكە پىويستى بە گازەكەى ھەبە. لە ھەمووى گرنگرىش وەك ئەوہى سەرۇكەزىرانى عىراق ئامازەى پيدا و ئەمريكا چەندىن جار باسى لىكرد، نەھيشتنى سووتانى گاز كارىگەرى دەبېت لەسەر كەمكردەوہى پىسبوونى ژىنگەى عىراق.

<https://www.youtube.com/watch?v=siZJtckWX3w> [1]

[/https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee](https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee) [2]

[/https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani](https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani) [3]

<https://twitter.com/USAmblraq/status/1637418488531697664> [4]

<https://epc.ae/en/details/featured/gas-flaring-in-iraq-structural-issues-geopolitical-players-and-policy-implications> [5]

[6]

<https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2022/10/09/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%8A%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B9%D9%86-%D9%85%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%B6%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%B2->

%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86

<https://www.swissinfo.ch/ara/afp/%D8%A7> [7]

[/https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts](https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts) [8]